

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA   SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ   WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

---

12. FÜZET

A TOJÁSHOZAM FOKOZÁSA

ÍRTA:

BAKOSS LÁSZLÓ

M. KIR. GAZD. AKAD. R. TANÁR

OLYASD EL, ÓRIZD MEG ÉS GYÜJTSD KÖNYVTÁRBA!

Eddig megjelent füzetek:

1. *Dr. Hutijra Ferenc:*
A védőoltásokról.
2. *Székács Elemér:*
**Gyakori hibák a tavaszi talaj-, vetési-
és növényápolási munkáknál.**
3. *Dr. Plósz Béla:*
Tudnivalók a lótenyésztés köréből.
4. *Dr. Wellmann Oszkár;*
Az újszülött állatok gondozása.
5. *Dr. Aujeszky Aladár:*
A veszettség ellen való védekezés.
6. *Gyárfás József:*
A nyári talajművelésről.
7. *Pavlicsek Adorján:*
**A tejelés ellenőrzésének tapasztalatai
és eredményei.**
8. *Kadocsa Gyula:*
Védekezés az állati kártevők ellen aratás után.
9. *Horn János:*
A gyümölcsfeldolgozásról.
10. *Székács Elemér:*
**Az őszi vetési munkák előkészületei és végre-
hajtása.**
11. *öcsesánádi Nagy Géza:*
Mit jövedelmez a méhészkedés?

A tojáshozam fokozása.

Írta: **BAKOSS LÁSZLÓ**

m. kir. gazd. akad. r. tanár.

Nincsen nagyobb bosszúságuk a baromfitartó gazdáknak, gazdaasszonyoknak, mint hogyha a tyúkjaik keveset tojnak. Táplálják, etetik azokat és tojás még sincs vagy nem annyi, mint amennyinek lenni kellene. Hol a hiba? Keresik, kutatják, nem találják!

Ez aztán annyira elkedvetlenít egyeseket, hogy azt mondják, nem érdemes tyúkot tartani, hiszen a piacon olcsóbban megveheti a tojást, a csibét, mint amennyi költségbe, fáradságba és munkába kerül annak előállítására. Minek vesződjenek hát azzal?

De miért van az, hogy mások viszont sikereket érnek el, szépen pénzelnek a baromfiból?

Nem jut-e eszébe az előző tábornak, hogy akkor a hiba mégsem a tyúkban, hanem ő bennük, az ő hozzá nem értésükben keresendő?

Hiába szépítgetjük a dolgot, ez így van, az ok 99%-ban mindig az egyénben és nem a tyúkban rejlik, mert hiszen ha a tyúk maga rossz, azt is a baromfitenyésztőnek kell felismernie. Dobja ki tehát a nem termelő, rossz egyedeket, neveljen azok helyett másokat, jókat, tartsa állományát a tyúk természetének megfelelően, tisztán, etesse azokat jól és az eredmény el nem maradhat.

Ebből a pár mondatból is kitűnik, hogy a tojástermelés fokozása nemcsak egyetlen egy irányú tevékenység eredménye, nincs annak „csak egy titka“, hanem mindama szabályok, tennivalók és tudnivalók pontos betartásától és keresztülvitelétől függ, amelyek az állomány egyedeinek elbírálásával, a jó tojóegyed felismerésével, kiválogatásával, a kiválogatottak okszerű elhelyezésével, továbbtenyésztésével, utánpótlásával és azok takarmányozásának helyes keresztülvitelével kapcsolatosak.

Az előbb azt mondtam, hogy a tojás termelésének titka nem tisztán egy okra vezethető vissza, mégis, mindezek az okok egyetlen szóban is kifejezhetők és ez: *a hozzáértés, a szaktudás.*

Ismerjük meg ezért mindazokat a tudnivalókat, amelyek a tojás hozamánál szerepet játszanak.

Ezek között első az *állomány egyedének megválogatása*. Tyúk és tyúk között nagy különbség van. Nem mindegyikének egyformák a képességei. Az egyik, akárhogyan etetjük, gondozzuk is, mégis keveset tojik, a másik gyengébb tartás mellett is sok tojást szolgáltat.

Legelső dolga legyen ezért minden baromfitenyésztőnek, hogy ismerje meg állatainak tehetőképességét egyedenként, válogassa ki, melyik a jó tojó, melyik a rossz tojó és ha célja az, hogy minél több tojást termeljen, úgy ne sajnálja rossz tojó tyúkjait, bármily szépek legyenek is azok, selejtezze ki, vágja le, adja el azokat. De semmi esetre se szaporítson azok után, tojásaikat ne keltesse ki, hanem a jó tojók leszármazottaiból neveljen magának a kiselejtezett tyúkok helyett újabbakat.

Ez azért fontos, mert a tojóképeség öröklődő tulajdonsága a tyúknak. Jó tojó szülőktől származó tyúkok maguk is jó tojók szoktak lenni. Kivételek ugyan itt is vannak. Ennek oka az, hogy valamelyik rosszul tojó ősökre ütöttek vissza, Az ilyeneket, midőn rossz tojó voltukat felismertük, ugyanúgy selejtezzük ki, mint azt az állomány összeválogatásánál tettük. Ezzel a fokozatos selejtezéssel, válogatással azután elérjük azt, hogy állományunk túlnyomórészen jó tojó egyedekből fog állani.

A tojóképeség elbírálásánál mindig az egy évben letojt tojások száma az irányadó. A tyúk u. i. a tojást úgy termeli, hogy egy bizonyos ideig tojik, azután hosszabb-rövidebb szünetet tart, megkotlik, vagy pár nap múlva újra kezd tojni. Majd újabb szünetet tart. Ez így folytatódik felváltva egymásután nyár derekáig vagy vége feléig, amikor beáll a vedlési időszak. Ilyenkor a tyúk hosszabb időre beszünteti a tojásrakást. Télen át is kevesebbet tojik és csak tavasszal kezd újból intenzívebben tojni.

A jó tojó tyúkoknál a fent említett szünetek ritkábbak és rövidebbek, úgyszintén a vedlés is későbbben kezdődik, tavasszal viszont korábban kezdenek tojni.

Már mostan előfordulhat az, hogy tavasszal a tyúk egymásután sokat tojik, de hosszú szüneteket tart, vedleni korán kezd, hosszú a téli szünet is. Ez esetben, ha felületesen csak a tavasszal egymásután nyert tojások számát vennénk figyelembe, hibásan ítélnénk a tyúkot jó tojónak, mert egész évben talán kevesebbet tojik az, mint egy másik, látszólag kevesebbet tojó egyed.

A tojások számának megfigyelése nem nagy munka és különösen megkönnyíti ezt a *csapófészek* alkalmazása, amelyekbe a tyúk bemegy, de abból kijönni nem tud, mert ajtaja lecsukódik. Így megtudjuk, hogy a bentlevő tojást melyik tyúk tojta és egyszerű kis jegyzékben mindennap feljegyezhetjük a tyúk neve után tett vonalkával, hogy a tyúk tojt-e s ezt havonta, a havi eredményeket pedig évente összegezve, megkapjuk az egy éven át tojt tojások számát.

Csapófészek igen sokféle van. Igen egyszerű és házilag is könnyen elkészíthető szerkezetűek ezek. Ha valaki ilyet csinálni vagy csináltatni akar, legjobb, ha a közelben valakinél megnézi azt, vagy mintának hozat egyet és azután készíti el a többieket. Átlag 3—5 darab tyúkra elegendő egy csapófészek.

Az eddig elmondott kiválogatási móddal idővel mindenki eléri azt, hogy állománya jó tojóegyedekből fog állani.

De meggyorsíthatjuk és megkönnyebbíthetjük munkánkat akkor, ha közönséges parlagi tyúkjaink helyett nemesített fajtájúakat, vagy — *amint azt hibásan mondani szokták* — „fajbaromfit“ állítunk be állományunkba. Ezeket a nemesített fajtákat évtizedeken keresztül úgy tenyésztették ki, hogy azokban a tojóképeség öröklődő jó tulajdonsággá vált, habár nem minden nemesített fajtánál, csak a kimondottan tojó irányban kitenyésztetteknél, minők a fehér- és fogolyszínű leghorn, a minorca. Ezek azonban kistestű fajták, azért, ha valaki több húst is akar, de amellet tojást is, akkor beszerezheti a ródájland, vajandót, orpington, plimut vagy langszan-fajtákat. Különösen ajánlható ezek közül a vörös ródájland.

Hogy hol kaphatók ezek? Erre a kérdésre minden baromfitenyésztési egyesület szívesen szolgál felvilágosítással és megnevezi a beszerzési forrásokat.

Olcsóbb módja a nemesített fajtára való áttérésnek az, ha közönséges, kiválogatott tyúkjainkat állandóan jó származású, nemesített fajta kakassal párosítjuk.

Fel kell hívnom a figyelmet e téren arra az államilag támogatott akcióra, amikor ilyen tiszta fajtájú tenyészkakasokat vagy törzseket osztanak időnkint ki, azzal a feltétellel, hogy azok helyett vagy azok ivadékaiból cserébe megfelelő számú egyedet vissza kell szolgáltatni.

A tenyészállatok kiosztását szintén a baromfitenyésztési egyesületek végzik.

Igen fontos szerepe van a tojáshozam fejlesztésének fokozásánál a *tenyészkakasnak* is.

Legyen bárminő jó tojóegyedekből álló törzsünk, ha a kakas abban rossz tojó egyed ivadéka, úgy annak leszármazottai között igen sok lesz a rossz a tojó, állományunk visszafejlődhetik, mert a kakas éppen úgy örökíti anyjának jó vagy rossz tojókéességét utódaiban, mint a tyúk. Sokkal nagyobb hiba egy rossz kakas, mint 5—10 rosszul tojó tyúk.

Fordítsunk ezért mindig kiváló gondot tenyészkakasaink származására, csak jó tojótyúk tojásából kelt és nevelt kakast alkalmazunk, ha a tyúkok ivadékainak tojáshozamát fokozni, vagy fenntartani akarjuk.

Ennél a kérdésnél azonban vigyázzunk, nehogy egy másik nagy hibába essünk! Ne feledkezzünk meg arról, hogy a tyúknak és kakasnak egymással vérrokonságban állania nem szabad. Se testvére, se apja, se fia ne legyen a kakas azoknak a tyúkoknak, amelyekhez beosztottuk, mert az ilyen párosításból származó utódok között igen sok satnya, degenerált egyed lesz s ha meggondolás nélkül tovább folytatjuk ezt az eljárást, állományunkat pár éven belül tönkretelhetjük, azok a betegségeket hamarabb megkapják, több lesz az elhullás, a megmaradtak tojástermelőképessége is visszafejlődik.

Ha a tenyészkakast mégis magunk neveljük és annak anyja is megvan tyúkjaink között, akkor ennek a tyúknak tojásait nem szabad kikeltetnünk. A védekezés módja adva van addig az ideig, amíg a tojásokat keltetésre használjuk s ha több kakasunk van állományunkban, válasszuk szét az állományt két vagy három törzsre és mindegyik kakashoz olyan tyúkokat osszunk be, amelyek azzal rokonságban nincsenek.

A továbbtenyésztés szempontjából fontos az is, hogy egy kakashoz hány tyúkot osztunk be, mert ha sok kakast tartunk feleslegesen, az drágítja az üzemet, ha viszont keveset, akkor sok lesz a terméketlen tojás, sok kiválik a keltetésnél. Könnyű, kistestű tyúkoknál 10—15, középnehezeknél 8—12 tyúkra számíthatunk egy kakast.

Egyben meg kell még jegyeznünk azt is, hogy a kakas akkor teljesíti legjobban rendeltetését, ha az fiatal, életének második, legfeljebb harmadik évében van.

Hát a tyúk milyen idős legyen? Ez is egyik sarkalatos tétele a tojáshozam fokozásainak. Nagy hibát követnek el azok, akik

a tyúkok életkorát figyelembe nem veszik. Tapasztalatok bizonyítják, hogy a tyúk tojáshozama 3-ik életévének betöltéséig fokozódik, 3 éves korában tojik a legtöbbet, a 4-ik életévében levő pedig már kevesebbet tojik, mint a 2 éves. Ebből az következik, hogy a 4-ik életévében levő tyúkokat ne tartsuk már meg, hanem vágjuk le, vagy feljavítva adjuk el, így ugyanazon a takarmány mennyiségen sokkal több tojást termelhetünk s termelésünket jövedelmezőbbé tehetjük.

Más szóval a rossz tojó voltuk miatt kiselejtezett egyedeken felül még minden évben az állomány egyharmadrészét is ki kell mustrálnunk, vagyis ha valakinek 30 drb. tyúkjá van és az mind jól bevált egyed, minden évben 10 drb.-ot, a 10 legöregebbet ki kell mustrálnia.

A tojáshozam fokozása azonban nemcsak a tojt tojások darabszámától, hanem amellet még az egyes tojások nagyságától is függ. Lényeges különbséget tesz az, ha egy tojás 40, vagy 60 gramm súlyú. Előző esetben 100 drb. tesz ki 4 kg.-ot, utóbbi esetben 66 drb., vagyis ha ez az utóbbi is 100 drb. tojást tojik, 2½ kiló tojással többet termel, mint az előbbi.

A tyúk tojásának nagyságát az egyes egyedeknél nem fokozhatjuk, mert az annak egyedi tulajdonsága. Ha tehát állományunk tojásainak nagyságát is növelni akarjuk, azt csak az utódokban tehetjük meg oly módon, hogy mindig a legnagyobb tojásokat tojó tyúkok tojásait keltetjük ki, ha azok egyúttal sokat is tojnak.

Meg kell jegyeznünk azt, hogy a tojás nagysága nincs összefüggésben a test nagyságával. Sok kisebb testű tyúk lényegesen nagyobb tojást tojik, mint a nálánál sokkal nehezebb testsúlyú társa.

Arra, hogy a tyúk jó vagy rossz tojóképeséssel rendelkezik-e, következtetést vonhatunk már legtöbbször annak alakjából úgy, hogy a gyakorlott szem már a test külső formájából is ítéletet tud mondani a kiselejtezést illetőleg.

„A tyúkok tojáshozamának fokozása“ című könyvecském-ben részletesen le van írva, hogy milyen szokott lenni a jó tojóegyed külső kinézése.

Természetesen említenem sem kell, hogy úgy a tyúkoknak, mint a kakasnak teljesen egészségeseknek kell lenniök, mert tojástermelésre csak az egészséges szervezet képes.

Lényeges szerepe van az egyed megválogatása, kiselejtezése és továbbtenyésztése mellett a tojáshozam fokozására az állatok megfelelő elhelyezése és takarmányozása is.

Csak főbb pontokban és igen röviden sorolhatom itt fel azokat a követelményeket, melyeket ezen a téren a tojáshozam fokozása megkövetel.

Az ólak legyenek tiszták, söpörjük azokat mindennap ki, legyenek jó levegőjűek, világosak, télen ne legyenek hidegek, nyáron túl melegek. Legyen azokban az állatoknak kényelmes ülőhelye.

Igen fontos a tojáshozam gyarapításánál az is, hogy a tyúkok úgy télen, mint nyáron eleget mozoghassanak. A tojótyúk megkívánja a testmozgást, másként nem termel. Erre a célra szolgál a kaparóhely és a kifutó vagy udvar.

A kaparónak főként télen és esős időben van jelentősége. Alapterülete körülbelül az ólterület 2-szerese legyen, almozzuk azt be valaminő nem porzó anyaggal és ide szórjuk a mageleség egy részét, hogy abban kapargálva, azt maguk keressék meg a tyúkok s ezalatt kellő testmozgást is végezzenek.

Az udvar és kifutó legyen fás, bokros és füves.

A takarmányozást illetőleg adjunk annyit, amennyi a tyúk igényét kielégíti.

Az eleség részben szemes eleségből, részben zöld- vagy vizenyős eleségből (répa, burgonya stb.) álljon, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy egy darab tojás termelésénél milyen sok fehérje szükséges, azért keverjük hozzá fehérjedús eleségeket (igen jó a húsliszt, halliszt, zúzott cserebogár stb.). A tojás héjában lévő meszet kagylóhéj, iszapolt kréta etetésével pótoljuk, az emésztés munkájának megkönnyítésére pedig adjunk az állatnak faszénport és vedléskor a toll fejlesztése végett keverjük kevés kénport a takarmányba.

Hogy miből mennyit adjunk, ennek elmondására e kis füzetben helyem nincs, de baromfitenyésztési szakkönyvekben jó takarmányozási összeállítások, receptek találhatóak.

Íme, ilyen sok tényezőtől függ az, hogy a tyúk mennyi tojást termel. Igyekezzünk ezeket körülményeinkhez mértten alkalmazni és merem állítani, hogy ezúton állományunk tojástermelését idővel lényegesen felfokozhatjuk.

